

תורה אור • פרשת לך לך • מאמר 3

ולא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם...

לא ייקרא עוד שמך אברם

ה' הותיר את הבריאה בלתי גמורה כדי שהאדם ישלים אותה: המסכים המסתירים את האלוקות מאפשרים לעולם להתקיים, ובאמצעות ברית המילה ובאמצעות מלאכת ימי החול הנעשית בקדושה, מתגלה מה שהיה נסתר והחולין מתעלים לשבת.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/torah-ohr/lech-lecha/3/

הנקודה

ה' הותיר את הבריאה בלתי גמורה כדי שהאדם ישלים אותה: המסכים המסתירים את האלוקות מאפשרים לעולם להתקיים, ובאמצעות ברית המילה ובאמצעות מלאכת ימי החול הנעשית בקדושה, מתגלה מה שהיה נסתר והחולין מתעלים לשבת.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע ברית המילה שינתה את שמו של אברם לאברהם. בעקבות המדרש, כל מה שנברא בששת ימי בראשית זקוק לתיקון בידי האדם, כשם שהתורמוסים המרים צריכים להמתקם. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע: הבריאה מתחדשת בכל יום מאין, והדבר הגשמי יכול להתהוות רק באמצעות מסכים (פרסא), בדומה לפרוכת שלפני קודש הקודשים. כל מחיצה מולידה אור חדש, שנובע מן האור הקודם אך אינו מעצמותו. מקצת המסכים מצויים בתוך הקדושה («קודש וקודש»); המסך שבין הקודש לחול מסתיר את האור, עד שהעולמות חשים נפרדים מה', אף שהוא עדיין מקיים אותם. בתוך החולין, שבוע העבודה היהודי הוא «חולין שנעשו על טהרת הקודש»: אור השבת מאיר בו, אך עליו להישאר מכוסה כדי לאפשר מלאכה, ובאמצעות המלאכה האדם מחדש את הבריאה ומעלה אותה לשבת. ברית המילה היא אותו תיקון: אברם, «אב רם» הנסתר מאחורי מסך, נעשה אברהם, שהה"א הנוספת בשמו מגלה את חכמה ובינה (מילה = מל וי"ה, כאשר «מל» פירושו דיבור ופנייה). למטה, ברית המילה מגלה את מקור החיים «לזרעך», בלי לגרוע מרוממותו.

מבנה

1	הבריאה זקוקה לתיקון	¶1
	ברית המילה והמדרש על התורמוסים: ה' ברא את העולם כדי שהאדם ישלים אותו. ההתחדשות היומיומית זקוקה למסך, כמו פרוכת המקדש, בין עולם לעולם.	
2	האור הנולד	¶2
	כל מחיצה מולידה אור חדש, שאינו מעצמותו של האור הראשון, עד שמתהווה החומר הגשמי.	
3	קודש וחול	¶3
	בשונה מהמסכים שבתוך הקדושה, המסך שבין הקודש לחול מסתיר עד כדי כך שהעולמות חשים עצמאיים, אף שה' עדיין מקיים אותם «כאלקי האלקים».	
4	שבוע העבודה	¶4
	הפיכת החול לקודש: השבת מאירה בימי החול, שצריכים להישאר מכוסים כדי שאפשר יהיה לעבוד; המלאכה מחדשת את הבריאה ומעלה אותה לשבת.	
5	אברם נעשה אברהם	¶5-7
	אברם הוא המקור הרם הנסתר מאחורי מסך; ברית המילה (מל וי"ה) מגלה את חכמה ובינה, בדומה לדיבור ולחשמל, עד לעתיד לבוא.	

6 ברית המילה באדם

למטה, ברית המילה והפריעה מגלות את מקור החיים «לזרעך», תוך שמירה על רוממותו; אצל יהודים, ההבדלה פירושה הפיכת החול לקודש.

מושגים

מסך / מחיצה (מסך, פרסא) מסך, פרסא

מחיצה שאור אלוקי עובר דרכה ממדרגה אחת לבאה אחריה. היא מסתירה את האור במידה שמאפשרת לדבר חדש ונבדל להתהוות.

אור הנולד (אור של תולדה) אור של תולדה

האור החדש שנולד מעבר למחיצה; הוא נובע מן האור הראשון, אך אינו מעצמותו.

בין קודש לחולבין קדש לחול

המסך העמוק ביותר, המסתיר את האור עד כדי כך שמה שמתחתיו חש «נפרד מה», בשונה מן ההבדלה של «קודש מקודש».

חולין שנעשו על טהרת הקודש חולין שנעשו על טהרת הקודש

פעילות של חולין החדורה בקדושה, כמו חול המועד והשבוע היונק מהשבת, ובה בעת נשארת מכוסה במידה שמאפשרת עבודה.

תיקונתקון

השלמת הבריאה בידי האדם, שה' הותיר אותה בכוונה בלתי גמורה, בדומה להתקנת התורמוסים המרים; ברית המילה היא דוגמה לכך.

מילה: מל וי"המילה – מל י"ה

ברית המילה כביטוי לגילוי: י"ה מייצגות את חכמה ובינה, ו«מל» פירושו דיבור ופנייה, כך שהנסתר נעשה גלוי.

קטע 1 • 11

הבריאה זקוקה לתיקון

1 ולא יקרא עוד שמך אברם^{1,2} והיה שמך אברהם כי אב המון גוים וכו'.

"לא יקרא עוד שמך אברם, אלא שמך יהיה אברהם, כי [עשיתי אותך] לאב המון גוים" וכו'.

המאמר פותח בדברי ה' לאברהם בברית המילה, שבה נוספה לשמו האות ה'. השאלה העומדת ביסוד המאמר כולו היא מדוע המילה צריכה לשנות את שמו ולהפוך אותו ל"אב המון גוים".

הענין כי הטעם למילה דכתיב אשר ברא אלקים לעשות לתקן³ שעדיין צריך תקון ע"י האדם כי הגם שכבר ברא אלקים את האדם לא בראו בשלימות

העניין הוא, שטעם המילה [הוא] משום שכתוב: "אשר ברא אלקים לעשות", [כלומר] לתקן, שכן עדיין דרוש תיקון בידי האדם. אף שה' כבר ברא את האדם, הוא לא ברא אותו בשלמות.

אדמו"ר הזקן מפרש את הביטוי "אשר ברא אלקים לעשות" כ"ברא כדי שיתוקן": ה' השאיר את הבריאה בכוונה בלתי גמורה, כדי שהאדם ישלים אותה. המילה היא הדגם לכך: גוף שה' ברא מושלם באמצעות מעשה אנושי.

וכדאיתא במדרש רבה⁴ (פ' בראשית פ' י"א) ששאל על המילה⁵ אם חביבה היא המילה למה נברא האדם ערל⁶ והיתה התשובה שכל מה שנברא⁷ בשימ"ב צריכים עשייה ותקון וכמו התורמוסין שצריכין תיקון.^{8,9,10}

כמובא במדרש רבה (פרשת בראשית, פרק י"א): [מישהו] שאל על המילה: "אם המילה חביבה כל כך, מדוע נברא האדם ערל?" והתשובה הייתה שכל מה שנברא בששת ימי בראשית צריך עשייה ותיקון, כמו התורמוסים שצריכים תיקון.

במדרש שואל פילוסוף מדוע האדם הראשון לא נברא מהול, אם המילה חביבה כל כך. התשובה היא שכל מה שנוצר בששת ימי בראשית זקוק לעבודה נוספת, כמו תורמוסים מרים שצריך להמתיק לפני שאפשר לאכול אותם. התורמוס נעשה במאמר הזה משל לתיקון הבריאה.

ולהבין המשל איך הוא דומה לנמשל. הנה נודע מאמר המחדש בטובו¹¹ בכל יום תמיד מע"ב

וצריך להבין כיצד המשל דומה לנמשל. הנה ידוע המאמר: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"

כעת יש ליישם את המשל: באיזה מובן העולם עצמו דומה לגוף שטרם הושלם או לתורמוס מר? אדמו"ר הזקן פותח בברכה שלפני קריאת שמע בבוקר, האומרת שה' מחדש את מעשה בראשית בכל יום.

תמיד הוא החדוש יש מאין וענין התהוות יש וגשמי מאין ורוחני א"א להיות כך רק ע"י בחיני מ"ש והבדילה הפרוכת¹² לכם בין הקודש כו'

"תמיד" פירושו החדוש של יש מאין. והתהוות של דבר יש וגשמי מאין ורוחני אינה יכולה להיות כך אלא על ידי הבחינה של מה שכתוב: "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש" וכו'.

"תמיד" פירושו שהבריאה אינה אירוע שהתרחש בעבר, אלא הוצאה מתמשכת של יש מאין. כדי שדבר מוחשי וגשמי יתהווה ממה שהוא רוחני, דרוש דבר הדומה לפרוכת שבמשכן, שהפרידה בין הקודש לקודש הקודשים.

כי בהמ"ק שם היה מקור ההשפעה וגילוי השכינה¹³ בקדה"ק ולהיות ההשפעה נמשך משם ולהלאה לא היה ע"י גילוי כל כך

כי בבית המקדש היה שם, בקודש הקודשים, מקור ההשפעה וגילוי השכינה. וכדי שההשפעה תימשך משם והלאה, היא לא יכולה להיות בגילוי רב כל כך,

בבית המקדש הייתה נוכחות ה' גלויה בקודש הקודשים, ומשם זרעה ברכה לעולם. אך אילו ההשפעה הייתה יוצאת באותו גילוי, לא היה יכול להתהוות דבר נפרד מהי.

כי א"כ היה הכל אחד רק שנמשך ע"י מסך מבדיל והוא הפרוכת המבדיל בין קדה"ק ששם הי' גילוי השכינה לבחי

שכן אילו כך היה, הכול היה אחד. אלא שההשפעה נמשכת באמצעות מסך מבדיל — זו הפרוכת המבדילה בין קודש הקודשים, שבו היה גילוי השכינה, לבין בחינת

בגילוי מלא הכול היה נשאר בטל בחי, "הכול אחד", ולא היה מקום לעולם שמרגיש את עצמו כקיים. לכן ההשפעה עוברת דרך מסך מבדיל, שהפרוכת לפני קודש הקודשים היא דימוי לו.

קדש ופרכת ת"א פרסא וכמה בחי פרוכת הי' בבהמ"ק ומשכן שכל ההשתלשלות מעולם ועד עולם הוא ע"י מסך פרסא מפסיק בין כל עולם כו'.¹⁴

הקודש. ואת המילה "פרוכת" מתרגם אונקלוס "פרסא". והיו כמה מיני פרוכות בבית המקדש ובמשכן, שכן כל ההשתלשלות מעולם לעולם היא באמצעות מסך — פרסא המפסיקה בין כל עולם וכו'.

הטקסט מציין שתרגום אונקלוס מתרגם "פרוכת" כ"פרסא", המונח שבו משתמשת הקבלה למחיצות שבין העולמות. הפרוכות השונות במשכן ובבית המקדש מבטאות שכל שלב בירידה, מעולם אחד למשנהו, עובר דרך מחיצה כזאת.

קטע 2 • 21

האור הנולד

2 וזהו ענין המחדש בטובו שהתהוות מאין ליש הוא ע"י חדוש דהיינו ע"י מסך ופרסא נעשה אור חדש אור של תולדה¹⁵ ואין זה ממהות אור הראשון¹⁶ וכשירד ומשתלשל נעשה עוד פרסא עד שנתהווה גשמיות ממש:¹⁷

וזהו פירוש "המחדש בטובו": ההתהוות מאין ליש היא באמצעות חידוש. כלומר, באמצעות מסך ופרסא נעשה אור חדש, אור של תולדה, שאינו ממהותו של האור הראשון. וכשהוא יורד ומשתלשל הלאה, נוצרת פרסא נוספת, עד שמתהווה גשמיות ממש.

לכן הברכה מדברת על "חידוש": כשהאור עובר דרך מחיצה, מה שמופיע מצדה השני אינו האור המקורי רק כשהוא מצומצם, אלא אור חדש שנולד ממנו, כפי שילד נבדל מהורו. כל מחיצה נוספת מולידה אור חדש נוסף, עד שמתהווה חומר גשמי.

קטע 3 • 31

קודש וחול

3 אך יש כמה מיני מסכים המבדילין¹⁸ שיש עוד בחינה שאומרים במוצאי שבת¹⁹ המבדיל בין קדש²⁰ לחול

אולם יש כמה מיני מסכים מבדילים. יש בחינה נוספת שעליה אנו אומרים במוצאי שבת: "המבדיל בין קודש לחול"

כעת מוצגת הבחנה. המסכים שתוארו עד כה מפרידים בין מדרגות בתוך הקדושה; ברכת ההבדלה מציינת סוג אחר — ההבדלה בין קודש לחול.

שהוא מסך מבדיל גמור ואינו דומה לפרסא שמפסיק בין הקודש לקדה"ק שזהו דרך השתלשלות אותו אור עצמו שנתגשם

זהו מסך מבדיל גמור, והוא אינו דומה לפרסא המפסיקה בין הקודש לקודש הקודשים, שכן זו דרך השתלשלות של אותו אור עצמו, כשהוא נעשה גשמי יותר

הפוכת שבין הקודש לקודש הקודשים מאפשרת לאותו אור עצמו לרדת ולהיעשות גם יותר. מה שנמצא מעבר לה הוא עדיין אותו אור, אלא בצורה נמוכה יותר.

וגם לאחר הפרסא הוא קודש (וע"ד שמבדילין במ"ש ליו"ט המבדיל בין קדש לקדש) משא"כ בין קדש לחול הוא מסך שמעלים ומסתיר האור עד שנעשה נפרד ממש

וגם אחרי הפרסא הוא קודש — בדומה להבדלה שאומרים כשיום טוב חל במוצאי שבת: "המבדיל בין קודש לקודש". לא כך בין קודש לחול: שם יש מסך המעלים ומסתיר את האור, עד שמה שמעבר לו נעשה נפרד ממש

לכן מה שנמצא מעבר למחיצה כזאת עדיין קדוש, כפי שמלמדת ההבדלה הנאמרת כשיום טוב חל אחרי שבת, המבדילה "בין קודש לקודש". המסך שבין קודש לחול מסתיר את האור לגמרי, עד שמה שמתחתיו חווה את עצמו כמציאות נפרדת.

כמו היכלות החיצונים²¹ המגביהים א"ע לומר לי יאורי²² כו' אלא שואתה מחיה את כולם²³ וקרו ליה אלהא דאלהיא²⁴ ואינן כופרים ממש

כמו ההיכלות החיצונים, המגביהים את עצמם לומר: "לי יאורי" וכו', אלא ש"ואתה מחיה את כולם", והם קוראים לו "אלקא דאלקיא", ואינם כופרים ממש

"ההיכלות החיצונים" הם העולמות שמחוץ לקדושה; בגרסת הסידור מוסבר שמדובר בשבעים השרים של אומות העולם. הם מתנשאים ורואים את עצמם כמי שעומדים בפני עצמם, בדומה להתפארותו של פרעה "לי יאורי", אך ה' מחיה אותם, והגמרא אומרת שהם קוראים לו "אלקא דאלקיא": הם מכירים באל עליון ואינם כופרים בו לגמרי.

וזהו הודו לאלקי האלקי²⁵ כלי"ח שלעולם חסדו והשפעתו מעולם ועד עולם עד שהוא בבחי' אלקי האלקים במקום ההעלם וההסתר והחושך ועל מסך מבדיל זה נאמר אלביש שמים קדרות²⁶ וכו':

וזהו [פירוש] "הודו לאלקי האלקים כי לעולם חסדו": חסדו והשפעתו נמשכים מעולם לעולם, עד שהוא בבחינת "אלקי האלקים" במקום של העלם, הסתר וחושך. ועל המסך המבדיל הזה נאמר "אלביש שמים קדרות" וכו'.

אדמו"ר הזקן מפרש את "לעולם חסדו" כ"לעולמות": חסדו של ה' מגיע מעולם לעולם, אפילו אל תוך ההסתר העמוק ביותר, שם הוא מוכר רק כאל שמעל האלים שלהם. הכיסוי העבה הזה הוא המסך שעליו נאמר בישעיהו "אלביש שמים קדרות".

קטע 4 • 41

שבוע העבודה

4 והנה בבחי' חול זה יש ב' בחינות א' חול גמור היכלות דנוגה²⁷ דקרו ליי אלקא דאלקיא כנ"ל.

והנה בבחינת חול זו יש שתי בחינות. הראשונה היא חול גמור: היכלות נוגה, הקוראים לו "אלקא דאלקיא", כנ"ל.

גם בחול עצמו יש שתי מדרגות. הראשונה היא חול גמור: "היכלות נוגה", תחום קליפת נוגה — הקליפה השקופה למחצה, המעורבת טוב ורע — שכאמור מכירה בה' רק מרחוק, כ"אלקא דאלקיא".

הב' הוא בחי' חולין שנעשו על טהרת הקדש חולו של מועד דהיינו שנמשך הארה מקדושה בחי' בטול גם בהחול וכמו ע"י שמירת שבת יש הארה בששת ימי החול מבחי' קדושת השבת.

השנייה היא בחינת "חולין שנעשו על טהרת הקודש", [כמו] חול המועד. כלומר, הארה מהקדושה, בחינת ביטול, נמשכת גם לתוך החול; כמו שעל ידי שמירת שבת יש הארה בששת ימי החול מבחינת קדושת השבת.

הסוג השני הוא חול שהקדושה מחלחלת לתוכו. הביטוי מקורו בהלכה: מאכלים רגילים שטופלו לפי כללי הטהרה של מאכלי קודש. חול המועד, ימי החול של החג, הוא דוגמה לכך: ימי עבודה הנושאים עדיין את קדושת החג, כפי שהשבת מאירה בתוך ימי השבוע.

ג' ימים הראשונים משבת שעברה וג' ימים אחרונים משבת הבא וזה נמשך לישראל בששת ימי המעשה²⁸ מקדושת שבת להיות כל מעשיהם בחול

שלושת הימים הראשונים נמשכים מהשבת שעברה, ושלושת הימים האחרונים מהשבת הבאה. וכך נמשכת לישראל בששת ימי המעשה הארה מקדושת השבת, כדי שכל מעשיהם בחול יהיו

השבוע נחלק לשניים: מיום ראשון עד יום שלישי נמשכת הארה מהשבת שעברה, ומיום רביעי עד יום שישי מהשבת העתידה לבוא. כך גם פעילותו של יהודי בימי החול יכולה לשאת קדושה.

ע"ד חולין שנעשו עטה"ק (וזהו ענין הבדלה במו"ש ברוך המבדיל כו' הברכה היא המשכה שיהיו החולין נעשי עטה"ק)²⁹ וע"ז נאמר ששת ימים תעשה מעשיך³⁰ וכו'.

בבחינת "חולין שנעשו על טהרת הקודש". (וזהו ענין ההבדלה במוצאי שבת: "ברוך המבדיל" וכו'. הברכה היא המשכה, כדי לכן ההבדלה אינה רק הפרדה, אלא גם ברכה; ובחסידות פירוש ברכה הוא המשכה: היא ממשיכה קדושה אל תוך השבוע, כדי שימי העבודה יהיו "חולין שנעשו על טהרת הקודש". הפסוק "ששת ימים תעשה מעשיך" נקרא כציווי לעשות זאת.

וצריך להיות ששת ימי המעשה דוקא ע"י ההעלם ומסך (המבדיל בין קדש לחול) שאל"כ היה בטול ממש

וששת ימי המעשה צריכים להיות דווקא באמצעות ההעלם והמסך (המבדיל בין קודש לחול), שאם לא כן יהיה ביטול ממש

עם זאת, ימי העבודה צריכים להישאר מכוסים, והמסך צריך להישאר במקומו. אחרת הקדושה תגבר עליהם עד לביטול מוחלט, ולא יהיה אפשר לעבוד.

וכמו ענין תפילת שמו"ע בהשתחוואי וכמו שא"א להרים יד לפני המלך כו' ומאן דמחוי במחוג קמי מלכא³¹ כו'.

כמו ענין תפילת שמונה עשרה וההשתחוואות שבה, וכמו שא"א אפשר להרים יד לפני המלך וכו', וכן "מאן דמחוי במחוג קמי מלכא" וכו'.

הדבר דומה לתפילת שמונה עשרה, שבה עומדים ומשתחוים לפני ה' כמו לפני מלך: בנוכחות כזאת אין להרים יד ואף לא להצביע באצבע. גילוי מלא אינו מותר מקום לפעולה.

ובאמת כתי' יגיע כפיך כי תאכל³² ע"י ל"ט מלאכות הזורע והחורש והקוצר כו' דהיינו שע"י המעשה ממשיך הוי"ה חדשה והתהוות דבר חדש להיות המחדש בטובו מעשה בראשית דוקא וזהו אשר ברא אלקים לעשות.

אך באמת כתוב: "יגיע כפיך כי תאכל", באמצעות שלושים ותשע המלאכות — הזורע, החורש, הקוצר וכו'. כלומר, באמצעות המעשה נמשכת הוי"ה חדשה, והתהוות של דבר חדש, כדי שיהיה "המחדש בטובו מעשה בראשית" דווקא. וזהו [פירוש] "אשר ברא אלקים לעשות".

התורה משבחת את מי שאוכל מיגיע כפיו, באמצעות שלושים ותשע אבות המלאכה, משום שבעבודתו האדם מביא דבר חדש לעולם, כמו שה' "מחדש" את הבריאה. זהו פירוש "אשר ברא אלקים לעשות": ה' ברא, והאדם משלים את הבריאה במעשהו.

תורמוסין צריכין תקון להפוך מרירו למיתקו להיות מי שטרח³³ בע"ש יאכל בשבת שיתעלה הכל בבחי' שבת

התורמוסים צריכים תיקון, להפוך את מרירותם למתיקות, כדי ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", ושהכול יתרומם לבחינת שבת.

נחזור לתורמוסים שבמדרש: מרירות העולם מתמתקת באמצעות עבודת האדם, כפי שאומרת הגמרא שרק מי שהכין ביום שישי אוכל בשבת. עמל ימי החול הוא שמתרומם לבסוף אל השבת.

כי שבת היא מנוחה בחיי בטול כמו שמו"ע וא"א להיות כולו שבת כמו כולו שמו"ע רק תחלה להיות ימי החול כו'.

כי שבת היא מנוחה, בחינת ביטול, כמו תפילת שמונה עשרה; ואי אפשר שיהיה הכול שבת, כשם שלא ייתכן שתהיה הכול השבת היא מנוחה, מצב של ביטול כמו תפילת שמונה עשרה, ואי אפשר שהחיים יהיו מורכבים רק מזה. ימי החול, שבהם יש הסתר, צריכים לבוא תחילה, ולאחר מכן הם מתרוממים.

קטע 5 • 51-7

אברם נעשה אברהם

5 ותקון זה הוא ג"כ בחיי המילה כי עד שלא נימול אברהם היה שמו אברם אב הוא בחיי ראשית הגילוי יש מאין

ותיקון זה הוא גם בחינת המילה. כי עד שאברהם נימול היה שמו אברם. "אב" הוא בחינת ראשית הגילוי של יש מאין. המילה היא אותו סוג של תיקון. קודם שנימול נקרא אברהם אברם, ו"אב" מציין את מקור כל ההשפעה, את ראשית הגילוי של יש מאין.

שהוא מקור ההשפעה נק' בשם אב³⁴ והיה בבחי' רם על כל גוים כו' מפני שהיה ע"י מסך.

שהוא מקור ההשפעה, ולכן נקרא בשם "אב". והוא היה בבחינת "רם", "על כל גוים" וכו', משום שהיה באמצעות מסך.

"רם" מתאר את אותו מקור כשהוא נעלה מן העולם, "על כל גוים", משום שהגיע דרך מסך ונותר נסתר מהם.

6 וע"י המילה נק' אברהם אב המון גוים להוסיף התכללות ניצוצות כי להיות ההארה בגלוי גמור עד שיתקרב הניצוץ ליכלל תחת כנפי השכינה הוא ע"י המילה כי מילה אותיות מל^{35,36,37} י"ה הם חו"ב.

ועל ידי המילה נקרא אברהם "אב המון גוים", כדי להוסיף את הכללת הניצוצות. גילוי ההארה בשלמות, עד שהניצוץ מתקרב להיכלל תחת כנפי השכינה, נעשה על ידי המילה. כי "מילה" מורכבת מהאותיות "מל" ומן האותיות "יה", שהן חכמה ובינה.

עם הוספת האות ה' נעשה אברהם "אב המון גוים": השפעתו מגיעה כעת גם החוצה, כדי לאסוף את ניצוצות הקדושה שבקרב האומות, עד שהם באים "תחת כנפי השכינה" — ביטוי המתאר את מי שמצטרף לעם ישראל. המילה "מילה" מתחלקת ל"מל" ולאותיות "יה", המסמלות את חכמה ובינה.

ומל הוא ל' התגלות³⁸ כי מל מלשון ממללא שהדבור הוא המגלה את החכמה להיות החכמה יוצאת מכח אל הפועל ומהעלי אל הגילוי

"מל" הוא לשון גילוי, כי "מל" קשור ל"ממללא", דיבור. הדיבור הוא המגלה את החכמה, כך שהחכמה יוצאת מן הכוח אל הפועל, ומהעלם אל הגילוי.

"מל" קשור למילה הארמית "ממללא", שפירושה מדבר. הדיבור מוציא את החכמה הנסתרת אל הגילוי, ולכן המילה מבטאת את גילוי החכמה והבינה.

ולכן לע"ל דכתי' אז אהפך אל עמים³⁹ שפה ברורה כתי' וראו כל בשר יחדיו⁴⁰ כי פי ה' דבר מחמת שיהי' גילוי בחי' דבור התגלות אלקות⁴¹ התגלות חכמה:

ולכן לעתיד לבוא, שעליו כתוב "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה", כתוב "וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", מפני שיהיה גילוי בחינת הדיבור — גילוי אלקות, גילוי חכמה.

הנביאים מבשרים שלעתיד לבוא תהיה לעמים "שפה ברורה" ו"כל בשר" יראה כי ה' דיבר. זהו גילוי מלא של הדיבור האלוהי, שהוא גילוי אלקות וגילוי החכמה.

7 וגילוי זה למעלה הוא בבחי' חשמל עתים חשות⁴² דהיינו שלפעמים הוא בבחי' העלם סייג לחכמה שתיקה^{43,44} ועתים ממללות בחי' דבור וגילוי

וגילוי זה למעלה הוא בבחינת חשמל: "עתים חשות", כלומר, לפעמים הוא בבחינת העלם — "סייג לחכמה שתיקה"; ו"עתים ממללות" — בבחינת דיבור וגילוי.

הגמרא דורשת את המילה "חשמל", הזוהר שראה יחזקאל, כ"חש" ו"מל": לפעמים שותק ולפעמים מדבר. כך גם הגילוי למעלה מתחלף: לפעמים הוא נעצר בשתיקה, "סייג לחכמה שתיקה", ולפעמים בא לידי ביטוי בדיבור.

וגם מל מלשון והוא ישב ממולי⁴⁵ שהוא פ"י נגדי כלומר דבר שנראה כאילו הוא לנוכח עיניו.

וגם "מל" הוא מלשון "והוא ישב ממולי", שפירושו "מולי", כלומר, דבר הנראה כאילו הוא לנגד עיניו.

"מל" פירושו גם "מול", כמו בדברי בלעם על ישראל: "והוא ישב ממולי". גילוי הוא דבר הניצב ממש לנגד עיניו של האדם, ונראה פנים אל פנים.

קטע 6 • 81

ברית המילה באדם

8 ולמטה באדם התחתון הנה כתיב נעשה אדם בצלמנו⁴⁶ כדמותנו יש ג"כ מסך על אבר המשפיע שהוא בבחי' רם.

ולמטה, באדם התחתון, הרי כתוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"; גם בו יש מסך על אבר המשפיע, שהוא בבחינת רם.

כעת הרעיון יורד אל האדם שלמטה, שנברא "בצלם אלקים", וגופו משקף את המבנה שלמעלה. גם בו יש מסך — הערלה — המכסה את האבר שדרכו עוברת חיות לדור הבא. בדומה ל"רם" שב"אברם", מקור ההשפעה מכוסה ונעלם.

הנסתרות לה' אלקינו⁴⁷ חוי"ב והנגלות לנו ולבנינו שע"י המילה נעשה נגלות לנו ולבנינו שהגילוי אינו אלא בבחי' לבנינו שהוא בחי' הולדה כי

"הנסתרות לה' אלקינו" — חכמה ובינה; "והנגלות לנו ולבנינו" — על ידי המילה הן נעשות "נגלות לנו ולבנינו", שכן הגילוי הוא רק בבחינת "לבנינו", שהיא בחינת הולדה, כי

הפסוק מבחין בין "הנסתרות", השייכות לה', ובין "הנגלות", שהן "לנו ולבנינו". אדמו"ר הזקן מפרש שהנסתרות הן חכמה ובינה, שהמילה מגלה. הגילוי הוא "לבנינו" — בהולדה, בכוח להביא חיים חדשים.

לכן כאשר נתוסף ה' באברהם מ"מ לא נעקר הרי"ש באברהם שעדיין הוא בחי' רם אלא שנתוסף בחי' ה' להיות בחי' רם זה בגילוי.

לכן, כאשר נוספה ה"א באברהם, מכל מקום הרי"ש לא נעקרה ממנו, כי הוא עדיין בבחינת רם; אלא שנוספה בחינת ה"א, כדי שבחינת רם זו תהיה בגילוי.

לכן ה"א שנוספה לשמו של אברהם לא הסירה את הרי"ש שב"רם": המקור נשאר נעלה, אך כעת הוא מתגלה. המילה אינה מבטלת את הרוממות, אלא מאפשרת לה להאיר בגלוי.

והנה המילה היא גילוי (ופריעה היא גילוי יותר כמו ופרע את ראש האשה.⁴⁸ שחיטה מפורעת כו').

והנה, המילה היא גילוי, ופריעה היא גילוי גדול יותר, כמו "ופרע את ראש האשה", "שחיטה מפורעת" וכו'.

המילה עצמה היא גילוי, והפריעה, השלב השני במצווה שבו מסיימים לאחור את הקרום הדק, מגלה עוד יותר. הפסוק על גילוי ראש האשה של האשה והביטוי "שחיטה מפורעת" מראים שמשמעות שורש המילה "פריעה" היא גילוי.

המסך המבדיל בין קדש לחול ד"שאל חולין שנעשו על טה"ק שהיא עיקר ההבדלה כי בשבעה⁴⁹ הבדלות להבדיל בין הטמא כו' אין אנו אומרים לפי שא"צ כ"כ כי מאחר שמעבירים ההבדלה שבין קדש לחול כו':

המסך המבדיל בין קדש לחול אצל ישראל הוא "חולין שנעשו על טהרת הקודש", שהיא עיקר ההבדלה. שהרי מתוך שבע ההבדלות אין אומרים "להבדיל בין הטמא" וכו', מפני שאין בכך צורך גדול כל כך; שכן לאחר שמעבירים את ההבדלה שבין קדש לחול וכו':

אצל ישראל, המסך שבין קדש לחול אינו החול הגמור, אלא המסך הדק של "חולין שנעשו על טהרת הקודש", וזו עיקר ההבדלה. הקטע מסתיים בפתאומיות, ובהערת קה"ת מתועדת הערת הרבי שנוסח הדברים טעון תיקון מסוים.

בעבודה

ימי החול אינם התרחקות מן הקדושה, אלא בית המלאכה שלה: האדם צריך לעסוק במלאכתו בששת ימי המעשה, כשהמסך המסתיר נשאר במקומו, ובה בעת להמשיך לתוכם את אור השבת, כך שמלאכתו תהיה "חולין שנעשו על טהרת הקודש". במאמץ הזה הוא מתקן את הבריאה, ממתיק את מרירותה ומעלה אותה לשבת.

שאלות לשיחה

1. מדוע יברא ה' עולם וגוף אנושי הזקוקים במכוון לתיקון בידי האדם?
2. במה שונה "האור הנולד" דרך מחיצה מן האור המקורי, ומדוע ההבדל הזה נחוץ לבריאה?
3. "מה מבדיל בין המסך "שבין קודש לקודש" לבין המסך "שבין קודש לחול"?
4. מדוע ימי החול צריכים להישאר מכוסים, ולא להיות מלאים בגילוי כמו השבת או תפילת שמונה עשרה?
5. מדוע ה"א שנוספה לשמו של אברהם משאירה את הרי"ש של "רם" במקומה, ומה מלמד הדבר על הגילוי?

הערות

פסקה 1

1 ולא יקרא עוד שמך אברם

ההערה אומרת שבסידור נדפס תעתיק של מאמר זה מפי אדמו"ר האמצעי. זו גרסה מקבילה של אותו מאמר, ובהערות מאוחרות יותר משווים את נוסחיה לנוסח זה.

בראשית ל"ח:ד' Genesis 38:4

וַתֵּהָר עֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אוֹנָן:

And she conceived again, and bore a son; and she called his name Onan.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסידור קמה, א. הנחת הר"מ בן אדה"ז בסה"מ תקס"ו ע"נ. בהתחלה "הנה בריתי אתך" בכותרת: "יום חמישי פי תולדות תורה ברבים בסעודת מצוה בברית מילה". ראה לעיל בציגונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. המאמר (בשינויים) עם הגהות באוה"ת בראשית כרך ד תשטו, א. המאמר כמו שנדפס בסידור עם הגהות וקיצורים, שם תשיז, א. וראה שם תשיג, א. לכללות המאמר ראה גם דרך מצותיך מצות מילה (ח, ב). ד"ה כרמי כו' האלף לך שלמה תרל"ט ע"ח. פלח הרמון בראשית לח, ד.

2 ולא יקרא עוד שמך אברם

ה' משנה את שמו של אברם לאברהם בברית המילה: "כי עשיתי אותך לאב המון גוים". זהו הפסוק שהמאמר מפרש.

בראשית י"ז:5 Genesis 17:5

וְלֹא־יִקְרָא עוֹד אֶת־שְׁמְךָ אֲבְרָם וְהָיָה שְׁמְךָ אֲבְרָהָם כִּי אֲבִי־הַמּוֹן אֶהְיֶה:

Neither shall thy name any more be called Abram, but thy name shall be Abraham; for the father of a multitude of nations have I made thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יז, ה.

3 אשר ברא אלקים לעשות לתקן

מצוטט בהערה: כל מה שנברא בששת ימי בראשית זקוק לתיקון; את המרידות של התורמוס, המייצג את קליפת נוגה, יש להפוך למתיקות, ותיקון זה הוא גם עניין המילה, המסירה את המסך המסתיר. ההערה מבהירה שהתורמוס הוא דימוי לקליפת נוגה.

בראשית רבה י"א:ז' Bereshit Rabbah 11:7

ר' יוחנן בשם ר' יוסי בר חלפתא אמר: אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה שנאמר (בראשית יג) "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה" וגו', אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת, שנאמר (שם /בראשית/ לג) "ויחן את פני העיר", נכנס עם דמדומי חמה, וקבע תחומין מבעוד יום, ירש את העולם שלא במדה שנאמר (שם /בראשית/ כח) "והיה זרעך כעפר הארץ" וגו'.

Rabbi Yoḥanan said in the name of Rabbi Yosei bar Ḥalafta: Abraham, in whose regard observance of Shabbat is not mentioned, inherited the world with a limited measure, as it is stated: "Arise, walk about in the land to its length and to its breadth, [as to you I will give it]" (Genesis 13:17). But

Jacob, in whose regard observance of Shabbat is mentioned, as it is stated: "He encamped before the city" (Genesis 33:18) - he entered with the dimming of the sun and established Shabbat boundaries [for his ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה ב"ר יא, ז. וע' בפרש"י שם. מובא באוה"ת ש"ש ע' א'תפט "אך כי באמת הרי ארז"ל ע"פ אשר ברא אלקים לעשות לתקן כל מה שנברא בשי"ב צריכים תקון תורמסין שהוא ק"נ צריכים תקון להפך מריירו למיתקא ותיקון זה הוא ג"כ בחי המילה להעביר המסך המסתיר שמק"נ כו' ע"ש".

4 במדרש רבה

ההערה מפנה גם למדרש בסוף פרשת וישלח: "התבן והקש... ממתינים עד שתבוא הגורן", ומציינת שאור התורה מביא אותו ומבארו. היא מוסיפה דימוי מדרשי נוסף לעולם הממתין לתיקונו.

הערת קה"ת

ראה גם מד"ר ס"פ וישלח ס"פ פ"ג התבן והקש כו' המתינו עד שתבוא הגורן כו'. מובא באוה"ת לך לך כרך ד ע' תשטו, א. תשכח, ב. ומבואר באוה"ת יתרו כרך ז ע' ביתש.

5 ששאל על המילה

הצמח צדק דן בשאלת המדרש על המילה במסגרת ביאורו למצוות מילה.

הערת קה"ת

ראה דרך מצותיך ח, ב.

6 למה נברא האדם ערל

הדיון עוסק במסורת שאדם הראשון נולד מהול, שיש לה נגיעה לשאלת המדרש מדוע האדם נברא ערל.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חכ"ה ע' 14 הערה 9 בענין שאדה"ר נולד מהול ע"ש.

7 שכל מה שנברא

מאמר מאוחר יותר הדן בדברי המדרש שכל מה שנברא זקוק לתיקון.

הערת קה"ת

ראה ספר המאמרים תשי"ג ע' 100.

8 והיתה התשובה... שצריכין תקון

הצמח צדק שואל מדוע נבראה הבריאה כך שהיא זקוקה לתיקון, ומשיב שכך יש מקום לעבודת האדם, שהיא אתערותא דלתתא. זו השאלה שתשובת המדרש מותירה פתוחה.

הערת קה"ת

באוה"ת לך לך כרך ד תשטז, א מבאר "ועדיין אינו מובן כי למה נברא שיהי צריך תיקון" ע"ש וראה שם תשיז, א שמבאר שלכאורה הכוונה כדי שיהי שייך עבודת האדם באתעדל"ת ע"ש בארוכה (המאמר הנ"ל הוא הגהות לסידור שער המילה קמה, א). וראה בסה"מ תרכ"ז ע' שיב. (הוצאת תשי"ס) ע' שלה. בלקו"ש חכ"ה ע' 14 נתבאר איך לתווך זה עם מארז"ל עולם על מליאתו נברא ע"ש באריכות.

9 התורמסין שצריכין תיקון

המאמר מסביר את דימוי התורמוסים הזקוקים להכשרה.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת יתרו כרך ז ע' ביתש.

ששם הי גילוי השכינה

ביאור הסידור לפרק נ"ב בתנאי דן בגילוי השכינה בקודש הקודשים

הערת קה"ת

עי בסידור בד"ה ביאור למ"ש בסש"ב פנ"ב.

מפסיק בין כל עולם כו

מצוטט בהערה: כאשר ההשפעה עוברת דרך מחיצה, היא נעשית "יש" שנוצר מחדש ולא היה קודם לכן; ההשפעה שלפני המחיצה נקראת ביחס אליה "אין".

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ו מפרש "שע"י שעברה דרך פרסא נשתנה למהות יש מחודש מה שלא היה מקדם שבחי" השפע שקודם הפרסא נקי לגבי בחי אין". ע"ש בארוכה.

2 מסקה

אור חדש אור של תולדה

שם בריאה נקראת "יש מאין" משום שאורה מגיע דרך הפרסא כ"אור של תולדה", שנולד מחדש בדומה לתובנה שהתלמיד מקבל ממשל של רבו. המשל מסתיר את חכמת הרב, ובכל זאת נולדת ממנו הכנה חדשה אצל התלמיד.

הערת קה"ת

ראה לקמן יד, ג. סידור קמה ב. סה"מ תקס"ט ע"ג. ביאורו"ז לאדהאמ"צ יז, א. סיום ר"ה תרס"ג. ביאור זה שנק' אור של תולדה מצויין ריבוי פעמים בדא"ח לכאן. וכן הלשון בסידור קמה, ב. אבל בסה"מ תקס"ו כתב המניח הרה"ק ר' משה בן אדה"ז שהמשכת השפע דיו השכינה ב"ה מהיכל ק"ק מצטטר להיות דרך מעביר הפרוכת" אבל לקמן בהביאור שם ע"י סא מוכיר ענין "אור של תולדה".

ואין זה ממהות אור הראשון

הגהות הצמח צדק דנות בשאלה מדוע האור שאחרי המחיצה אינו ממהותו של האור הראשון.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ד תשי"א, א. ובספר הערכים-חב"ד כרך ג טור שפו הערה 6 שלכאורה הכוונה הוא שהטעם על מה שהאור הנמשך ע"י הפרסא נקרא "אור חדש" הוא לפי שע"י הפרסא משתנה האור מכמו שהי' קודם וממילא הוא חידוש לגבי האור שלפני הפרסא, ע"ש.

פרסא עד שנתהוה גשמיות ממש

מטרת המחיצה היא לאפשר לבריאה, ליצירה ולעשיה לקבל את האור.

הערת קה"ת

ענין הפרסא הוא כדי שבי"ע יהי' ביכולת לקבל האור. ראה סה"מ תרל"ט ח"א ע"י קעט בהנחת כ"ק מהורש"ב.

3 מסקה

אך יש כמה מיני מסכים המבדילין

נאמר שם שהפרסא היא רק הבדלה "בין קודש לקודש", שכן גם לאחריה הדבר עדיין קודש; לכן הטקסט עובר כעת לדיון בהבדלה בין קודש לחול.

הערת קה"ת

בסידור קמה, ב ובאוה"ת כאן תשטו, ב מבאר "מ"מ הוא רק הבדלה בין קודש לקודש שגם אחר הפרסא הוא קודש" וע"ז בא הביאור מענין המבדיל בין קודש לחול.

10 שכל מה שנברא בשימ"ב צריכים עשייה ותקון וכמו התורמסין שצריכין תיקון

פילוסוף שואל את רבי הושעיה מדוע לא ניתנה המילה לאדם הראשון, אם היא חביבה כל כך. הוא משיב שכל מה שנברא בששת ימי בראשית זקוק לעשייה נוספת: יש להמתיק חרדל ותורמוסים, לטחון חיטים, וגם האדם זקוק לתיקון. אדמו"ר הזקן בונה את המאמר על תשובה זו.

בראשית רבה י"א:ו Bereshit Rabbah 11:6

פילוסופוס אחד שאל את רבי הושעיה, א"ל אם חביבה היא המילה מפני מה לא נתנה לאדם הראשון? א"ל מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו, ומניח את פאת זקנו? א"ל מפני שגדל עמו בשטות, א"ל אם כן יסמא את עינו ויקטע את ידיו וישבר את רגליו על ידי שגדלו עמו בשטות, א"ל ולאלין מיליא אתינן, אתמהא, א"ל להוציאך חלק אי אפשר אלא כל מה שנברא בששת ימי בראשית צריכין עשייה, כגון החרדל צריך למתוק, התורמוסים צריך למתוק, החיטין צריכין להטחן, אפילו אדם צריך תיקון.

A certain philosopher once asked Rabbi Hoshaya, saying to him: 'If circumcision is so dear to Him [G-d], why was it not given to Adam the first man?' He said to him: 'Why does this man [the philosopher] shave the corner of [the hair on] his head but leave the corner of his beard?' He replied: 'It is because this [the head hair] grew with him in his period of foolishness.' He said to him: 'If so, he should put out his eye, sever his hands, and break his legs, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

המחדש בטובו

בגרסת הסידור מובאת הוכחה זו לאחר הדין ב"אור של תולדה", ונוספת בה השאלה: איזה חידוש יש בשמים ובארץ מיום אחד למשנהו? כך מתחדדת הסיבה לכך שהכרכה מדברת על חידוש יומי

הערת קה"ת

בסידור מביא ראייה זה אחר הענין "אור של תולדה", ושם מוסיף "מה שאנו אומרים המחדש בטובו בכל יום מע"ב כו' דלכאורה מה זו חידוש יש בהשמים וארץ מיום לחבירו".

והבדילה הפרוכת

התורה מצווה שהפרוכת במשכן תבדיל בין הקודש לקודש הקודשים. אדמו"ר הזקן רואה בפרוכת דגם למסך שדרכו כל עולם מקבל את אורו מן העולם שמעליו.

שמות כ"ו:לג Exodus 26:33

וְנָתַתָּה אֶת־הַפְּרֹכֶת תַּחַת הַקֶּרְסִים וְהַבֹּאֶת שָׁמָּה מִבֵּית לְפָרֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהַבְּדִילָה הַפְּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים:

And thou shalt hang up the veil under the clasps, and shalt bring in thither within the veil the ark of the testimony; and the veil shall divide unto you between the holy place and the most holy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כו, לג. בסה"מ תקס"ו ס"ע נה ואילך מבאר יותר באריכות בענין המסך. באוה"ת כאן תשטו, א מבאר שייכות פסוק זה לכאן "כי הנה איתא שכל מה שיש בעולם היה במשכן בעולם יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים, ובמשכן והבדילה הפרוכת לכם" ע"ש.

19 עוד בחינה שאומרים במוצאי שבת

דיון מקביל בהבדלה בין קודש לחול, במסגרת הדיון במילה

הערת קה"ת

ראה דרך מצותיך מצות מילה ז, ב.

- 20 הנביא אומר שהכוהנים ילמדו את העם להבחין "בין קודש לחול". אדמו"ר הזקן משתמש באותו צמד, כפי שנאמר בהבדלה, לתיאור המסך המבדיל בין הקדושה לחול.

יחזקאל מ"ד:כ"ג: Ezekiel 44:23

וְאֵת־עַמִּי יוֹרוּ בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל וּבֵין־טָמֵא לְטָהוֹר יוֹדְעִם:

And they shall teach My people the difference between the holy and the common, and cause them to discern between the unclean and the clean.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 כמו היכולות החיצוניים

ההיכולות החיצוניים מוסברים כשבעים השרים של אומות העולם

הערת קה"ת

בסידור קמה, ג מבאר הענין בעי שרים.

22 לי יאורי

פרעה, התנין הגדול של היאור, מתפאר: "לי יאורי ואני עשיתיני". זהו הדימוי המובהק לכוח הרואה את עצמו כעצמאי מהי.

יחזקאל כ"ט:ג: Ezekiel 29:3

דַּבֵּר וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי ה' הִנְנִי עֹלֶיךָ פָּרַעַה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם הַתִּנִּין הַגָּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יְאֹרָיו אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֹרִי וְאֲנִי עָשִׂיתִנִּי:

speak, and say: Thus saith the L-rd GOD: Behold, I am against thee, Pharaoh King of Egypt, The great dragon that lieth In the midst of his rivers, That hath said: My river is mine own, And I have made it for myself.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל כט, ג.

23 ואתה מחיה את כולם

"ואתה מחיה את כולם": ה' מחיה את הכול, גם את העולמות שאינם מכירים בכך שהם תלויים בו.

נחמיה ט:ו: Nehemiah 9:6

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־וְצָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

24 וקרו לי אלהא דאלהיא

הגמרא אומרת שאומות העולם קוראות לה' "אלקא דאלקיא": הן מכירות בו כעליון, אך עובדות למתווכים. לכן העולמות הללו שרויים בהסתר, אך

אינם בגדר כפירה גמורה.

מנחות ק"י א:ה' Menachot 110a:5-6

איתיביה רב שימי בר חייה לרב (מלאכי א, יא) ממזרח שמש ועד מבוא גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה אמר ליה שימי את דקרו ליה אלהא דאלהא בכל מקום מוקטר מוגש לשמי בכל מקום סלקא דעתך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות קי, א.

25 הודו לאלקי האלקי

"הודו לאלקי האלקים כי לעולם חסדו". אדמו"ר הזקן מפרש "לעולם" כ"לעולמות": חסדו מגיע גם למקומות שבהם הוא מוכר רק כאלקי האלקים.

תהילים קל"ו:ב' Psalms 136:2

הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹקִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

O give thanks unto the G-d of gods, For His mercy endureth for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלו, ב.

26 אלביש שמים קדרות

"אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם". כאן מתואר המסך המסתיר כליל את האור שבין קודש לחול.

ישעיהו נ"ג:3 Isaiah 50:3

אֶלְבִּישׁ שָׁמַיִם קִדְרוֹת וְשֹׁק אֲשִׁים כְּסוֹתָם:

I clothe the heavens with blackness, And I make sackcloth their covering.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ג, ג. בסידור קמה, ג "שק הוא מרצופים של עור ולא של בגד . . ע"כ יהיו העי שרים בבחי' נפרד כ"כ עד שמתכווין למרוד בו". [בסה"מ תקס"ו עי' נז אינו מבאי פסוק זה]. ועי' מזה בזה"א וישב דקפ"ה ע"א ובזה"מ שם ובמד"ר תחלת איכה וכי' היפ"ע שמחמת זה הלבוש נמשך אותותינו לא ראינו כו' (כ"ק אדמו"ר הצ"צ בבוך ויקרא בשלימות דף יב, א).

4 פסקה

27 היכולות דנוגה

הדיון בהיכולות נוגה מובא בשם הגהה של רבי חיים ויטאל

הערת קה"ת

ראה מק"מ לזח"ב דף רכז, א בשם ג"ב מהר"ח.

- 28 יחזקאל מדבר על שער החצר הפנימית הסגור "ששת ימי המעשה" ונפתח בשבת. אותו ביטוי מתאר את ימי החול, שבהם הקדושה נשארת מכוסה עד השבת.

יחזקאל מ"א:1 Ezekiel 46:1

כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי ה' שַׁעַר הַחֲצֵר הַפְּנִימִית הַפְּנֵה קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִת יִפְתָּח וּבַיּוֹם הַחֲדָשׁ יִסָּתֵם:

Thus saith the L-rd GOD: The gate of the inner court that looketh toward the east shall be shut the six working days;

but on the sabbath day it shall be opened, and in the day of the new moon it shall be opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 ברוך המבדיל . . שיהיו החולין נעשי עט"ה

המאמר מפרש את ברכת ההבדלה "ברוך אתה... המבדיל" כמלמדת שההבדלה מאפשרת בירור. הדבר מתאים לפירוש כאן של ההבדלה כהמשכה לתוך השבוע.

הערת קה"ת

להעיר מספר המאמרים ת"ש ד"ה ויקם עדות ביעקב ע' 57: ברוך אתה המבדיל . . כי אפשר לברר.

30 ששת ימים תעשה מעשיך

"ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות". אדמו"ר הזקן קורא זאת כציווי לקדש את ימי העבודה, בתוך ההסתר שהשבוע דורש

שמות כ"ג: Exodus 23:12

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְיִנְפֹשׁ בֶּן־אִמְתֶּךָ וְהַגֵּר:

Six days thou shalt do thy work, but on the seventh day thou shalt rest; that thine ox and thine ass may have rest, and the son of thy handmaid, and the stranger, may be refreshed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כג, יב. בסידור קמה, ד ובדרך מצותיך ח, א מבאר ענין הציווי בזה באמרו "תעשה מעשיך" מה זו מצוה לעבוד עבודה גשמית. ביאור זה ליתא גם בסה"מ תקס"ו.

31 ומאן דמחוי במחוג קמי מלכא

הגמרא משתמשת בדימוי של מי שמחווה באצבע לפני המלך לתיאור התנהגות בלתי ראויה בנוכחות המלך. כאן הדימוי מלמד שבגילוי מלא של המלך אין אפשרות לפעולה

פסחים נ"ז Pesachim 57b

חגיגה ה' ב: Chagigah 5b:4

אָמְרוּ לָקָה לְהוּוּא מִינָא: מַאי אֶחָוִית לָקָה? עָמָא דְאַהֲדָרִינְהוּ מְרִיחַ מִינִיחַ. וּמַאי אֶחָוִי לָהּ? לֹא דְעָנָא. אָמְרוּ: גִּבְרָא דְלֹא יָדַע מַאי מְחוּוֹ לָקָה, בְּמַחּוּג יַחְוִי קָמִי מַלְכָּא? אֶפְקֹהוּ וְקַטְלוּהוּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נז, ב. חגיגה ה, ב.

32 יגיע כפריך כי תאכל

"יגיע כפריך כי תאכל, אשריך טוב לך". אדמו"ר הזקן רואה בעבודת האדם מעשה בריאה חדש, המשלים את מעשה ה'

תהילים כ"ח: Psalms 128:2

יָגִיעַ כַּפְּיִךְ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרֶךְ וְטוֹב לָךְ:

When thou eatest the labour of thy hands, Happy shalt thou be, and it shall be well with thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכח, ב.

33 מי שטרח בערב שבת

"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת": בגמרא זהו משל לעולם הזה ולעולם

הבא. כאן הוא מלמד שעבודת ימי החול היא המתרוממת אל השבת

עבודה זרה ג' א: Avodah Zarah 3a:10

אָמְרוּ לְפָנֵינוּ: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תְּנֶה לָנוּ מֵרָאשׁ וְנַעֲשֶׂנָּה. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שְׂבָעוֹלָם! מִי שֶׁטָּרַח בְּעָרֵב שָׁבַת יֹאכַל בְּשָׁבַת, מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעָרֵב שָׁבַת מֵהֵיכָן יֹאכַל בְּשָׁבַת? אֵלֶּא אִף עַל פִּי כֹן, מִצְוָה קִלְעָה יֵשׁ לִי וְסוּפָה שָׁמָּה, לָכוּ וְעֲשׂוּ אוֹתָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, א.

5 פסקה

34 נק' בשם אב והי' בבחי' רם

דיון נוסף בשם אברם, כ"אב" וכ"רם"

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ד פ' לך לך תרפט, ב.

6 פסקה

35 מילה אותיות מל י"ה

הקטע שם דן באופן שבו "ארץ עילאה", מלכות, מגלה את הכוח להוות יש מאין מדי יום, ומביא את המאמר הזה בעניין "מל י"ה". הוא מציג את אותו רעיון של גילוי הנסתר בהקשר אחר

הערת קה"ת

טעמי המצות ס"פ לך לך, ע"ח שער לג פ"ג. מובא בלקו"ת פינחס עט, ג.

36 מילה אותיות מל י"ה

החלוקה הזאת של המילה מובאת בשם תיקוני זוהר, תיקון כ"ב

תיקוני זוהר Tikkunei Zohar, Tikkun 22 - 65b:4-5

שִׁמְנֵי כְחוֹתֶם דָּא אוֹת בְּרִית מִלָּה, וְאוֹת דִּימִין טְבִין, דְּאִיהוּ רְשִׁימוּ דְשִׁמְא קְדִישָׁא, כְּגוֹנוֹא דָּא (שם ל יב), מִי יַעֲלֶה לְנוּ הַשְּׁמִימָה, רִישִׁי אֶתְנוֹן (נ"א תיבין) מִלָּה, וְסוּפֵי אֶתְנוֹן יְהוּ"ה, מֵאן דְּנָטִיר הָאִי רְשִׁימוּ, כְּאֵלוּ נָטִיר שִׁמְא קְדִישָׁא, וּמֵאן דְּמִשְׁקֵר בְּהָאִי רְשִׁימוּ, כְּאֵלוּ מִשְׁקֵר בְּשִׁמְא קְדִישָׁא, דְּהָאִי אֶתְקִרִי חוֹתְמָא דְּגוֹשְׁפִּנְקָא דְּמִלְכָּא. דְּכָל בֶּר נִשְׁ דְּנָטִיר הָאִי רְשִׁימוּ לְתַתָּא, דְּאִיהוּ אוֹת בְּרִית, אוֹת שָׁבַת, אוֹת תַּפְלִין, אוֹת דִּימִין טְבִין, אִיהוּ רְשִׁים וְחֻקִּים לְעִילָא, וְנִהְיִר ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג ח"ב ע' ת בשם ת"ז תי כב. טעמי המצות להאריז"ל פ' לך לך סוד מצות מילה ופריעה. בלקו"ת פנחס עט, ג מציין לכאן.

37 מילה אותיות מל י"ה

הערת קה"ת מביאה את עץ חיים של האריז"ל כמקור לחלוקת המילה ל"מל" ו"י"ה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהמילה מגלה את חכמה ובינה

עץ חיים ל"ג: Sefer Etz Chaim 33:3

... ונחזור לענין כי הנה על ידי המילה שהוא כריתת ערלה עדיין העי אורות הנ"ל המגולין לא נתפשטו רק בב"ש תחתונים דת"ת ובנייה אבל עדיין לא נתפשטו ביסוד עצמו דז"א והוא ענין די אותיות מילה פירוש מ"ל י"ה. כי מ"ל הם עי אורות המגולין וי"ה הם בחי' שליש עליון המכוסה ולמטה בסוד פריעה נבאר למה נקרא י"ה וצריך המוהל לכוין לזה בכריתת הערלה שעיי' יתגלו מ"ל אורות הנ"ל במקומם עד הוד

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב. בסה"מ תקס"ו ע"ס "ענין חשמל שראה יחזקאל הנביא ע"ה כדאמרי בגמרא מאי חשמל תנא עתים חשות ועתים ממללות, פי' שהחיות רצוא ושוב. . שלפעמים הם חשות בכחי ביטול האמיתי". ענין זה ליתא בסידור.

סייג לחכמה שתיקה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות ג, יג.

סייג לחכמה שתיקה

רבי עקיבא אמר: "סייג לחכמה שתיקה". כאן הדבר מתאר חכמה הנותנת בהעלם ואינה מתגלה.

משנה אבות ג:י"ג Pirkei Avot 3:13

רבי עקיבא אומר, שחוק וקלות ראש, מרגילין לערוה. מסרת, סג לתורה. מעשרות, סג לעשר. נדרים, סג לפרישות. סג לתקנה, שתיקה:

Rabbi Akiva said: Merriment and frivolity accustom one to sexual licentiousness; Tradition is a fence to the Torah; Tithes a fence to wealth, Vows a fence to abstinence; A fence to wisdom is silence.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

והוא ישב ממולי

בלק מתלונן שבני ישראל "יושבים ממולי". אדמו"ר הזקן לומד מן המילה "ממולי" את המשמעות של "מול" — גילוי הנראה לנגד העיניים

במדבר כ"ב:ה' Numbers 22:5

וישלח מלאכים אליבאלם בן בער פתור אשר עליהנהר ארץ בניעמז לקראלו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי:

And he sent messengers unto Balaam the son of Beor, to Pethor, which is by the River, to the land of the children of his people, to call him, saying: 'Behold, there is a people come out from Egypt; behold, they cover the face of the earth, and they abide over against me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כב, ה.

פסוקה 8

נעשה אדם בצלמנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". מאחר שהאדם נברא בצלם אלקים, יש בגופו מקבילה למסך ולסילוקו שלמעלה.

בראשית א:כ"ו Genesis 1:26

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויחדו בדת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש על הארץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

ע"ד הנ"ל ויכוין באומרו על המילה שהוא מ"ל י"ה כמ"ש ענין י"ה למטה בענין הפריעה שהוא ג"כ פרע י"ה. ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

ומל הוא לי התגלות

אותו קטע בלקוטי תורה מצטט את ההסבר הזה ל"מל" כגילוי, במסגרת הדיון בארץ עילאה המגלה את כוחה הנסתר להוות יש מאין

הערת קה"ת

מובא בלקוטי פניחס עט, ג.

אז אהפך אל עמים

"כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, לקרוא כולם בשם ה'". הפסוק מתאר את הגילוי העתידי שיגיע גם לאומות.

צפניה ג:ט' Zephaniah 3:9

כִּי־אֶזְכֹּר אֶת־עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקָרָא כָּלֶם בְּשֵׁם ה' לְעִבְדוֹ שָׁכֵם אָחָד:

For then will I turn to the peoples A pure language, That they may all call upon the name of the L-RD, To serve Him with one consent.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

צפני" ג, ט.

וראו כל בשר יחדיו

"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". לעתיד לבוא גם בשר גשמי יתפוס בגלוי את הדיבור האלוקי

ישעיהו מ':ה' Isaiah 40:5

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי" מ, ה.

ולכן לע"ל . . מחמת שיהי גילוי בחי דבור התגלות אלקות

הקטע מצטט את הדברים ומוסיף שכעת, לעומת זאת, אנו במצב של "נאלמתי דומיה", כפי שמבואר בלקוטי תורה, צו

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך כרך א ע"ק ומוסיף ע"ז "וכמ"ש בלקו"ת פי' צו בד"ה והיה אור הלבנה פי'א שעכשיו הוא בחי נאלמתי דומיה כו".

פסוקה 7

בכחי חשמל עתים חשות

הגמרא מפרשת את החשמל כ"עתים חשות עתים ממללות". אדמו"ר הזקן משתמש בכך לתיאור גילוי המתחלף בין העלם לדיבור

חגיגה י"ג ב'א-ב' Chagigah 13b:1-2

חיות אש ממללות. במתניתא תנא: עתים חשות, עתים ממללות. בשעה שהדיבור יוצא מפי הקדוש ברוך הוא — חשות, ובשעה שאין הדיבור יוצא מפי הקדוש ברוך הוא — ממללות. "החיות רצוא ושוב כמראה הבזק". מאי "רצוא ושוב"? אמר רב יהודה: כאור היוצא מפי הכבשן. מאי "כמראה הבזק"? אמר רבי יוסי בר חנינא: כאור היוצא מבין הקרסים.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

בראשית א, כו.

47 הנסתרות לה' אלקינו

"הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם". אדמו"ר הזקן מפרש שהנסתרות הן חכמה ובינה, שהמילה מגלה "לנו ולבנינו".

דברים כ"ט:28 Deuteronomy 29:28

הַנְּסֻתָּוֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלוֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children for ever, that we may do all the words of this law.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דברים כט, כח.

48 ופרע את ראש האשה

במעשה הסוטה הכהן פורע את ראש האשה. הפועל הוא משורש "פריעה" ומראה שפריעה פירושה גילוי, גילוי רחב יותר.

במדבר ה':18 Numbers 5:18

וְהָעֹמֵד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה' וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזִּכְרוֹן מִנְחַת קְנָאִת הוּא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמְאָרִים:

And the priest shall set the woman before the L-RD, and let the hair of the woman's head go loose, and put the meal-offering of memorial in her hands, which is the meal-offering of jealousy; and the priest shall have in his hand the water of bitterness that causeth the curse.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

במדבר ה, יח.

49 שו"ה כי בשבעה

הרבי העיר על מילים אלה ש"צריך קצת תיקון הלשון", והדבר מסביר מדוע השורות האחרונות של המאמר נקראות בפתאומיות.

הערת קה"ת

לעיל בהערות ותיקונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע מציין ע"ז "הלי צריך תיקון קצת". ולהעיר שבכל האוה"ת שנדפסו [לאחר שכתב כ"ק אדמו"ר זי"ע הערה זו] ליתא שני שורות אלו. ובאוה"ת כרך ד תשכ, ב הסיום קודם הקיצור: "אשר עונג העליון שנמשך ע"י העלאת מ"ן מבחי' החולין שנעשו על טה"ק. והנה אשר אותיות ראש שלמעלה מבחי' ראשית וזהו לעשות את השבת". בסידור מסיים בתיי "ופרע. . שחיטה מפורעת".

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/lech-lecha/3/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק